

Review Article

Journal of New Tourism Trends (JOINNTT) 4(2), 1-15, 2023

Received: 19-Jun-2023 Accepted: 12-Dec-2023

homepage: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/joinntt>

<https://doi.org/10.58768/joinntt.1316640>

SAKARYA UNIVERSITY
OF APPLIED SCIENCES

Yaratıcı Turizmin Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Değerlendirilmesi

Yasemin ASİLTÜRK OKUTAN*¹

¹ Atatürk Üniversitesi, Türkiye

ÖZ

Bu çalışmada dünya genelinde yaşanan ekonomik, teknolojik, sosyal ve siyasal gelişmelerin turizm sektörü üzerindeki etkisi ve bu gelişmelerin yeni tüketim kalıplarının oluşmasına nasıl katkıda bulunduğu incelenmiştir. Turizm sektörünün gelişiminde, yaratıcılığın artan bir önemi olduğu tartışılmıştır. Bu bağlamda, yaratıcı turizm kavramı öne çıkmaktadır. Yaratıcı turizm, turistlerin ziyaret ettikleri yerlerin kültürünü derinden deneyimlemelerini, yerel yaşam tarzlarını ve kültürel etkinlikleri doğrudan yaşayarak haz alabilmelerini sağlayan bir turizm biçimi olarak tanımlanmaktadır. Bu turizm türü, turistlere farklı kültürleri deneyimleme ve öğrenme fırsatı sunmaktadır. Bu çalışmada yaratıcı turizm, yaratıcılık ve yaratıcı turist kavramlarını detaylandırma hedeflenmiş ve literatür taraması sonucunda elde edilen bulgular üzerinden bir değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcılık, Yaratıcı Turizm, Yaratıcı Turist, Sürdürülebilir Turizm

* Sorumlu yazar e-posta: yaseminasilturk25@gmail.com

Evaluation of Creative Tourism Within the Scope of Sustainable Tourism

ABSTRACT

In this study, the impact of global economic, technological, social, and political developments on the tourism sector and their contribution to the emergence of new consumption patterns is examined. It is argued that creativity plays an increasingly important role in the development of the tourism sector. In this context, the concept of creative tourism is highlighted. Creative tourism is defined as a tourism form that enables tourists to deeply experience the culture of their destinations and enjoy local lifestyles and cultural events through direct participation. This type of tourism provides an opportunity for tourists to experience and learn about different cultures. The study aims to elaborate on the concepts of creative tourism, creativity, and creative tourists, providing an evaluation based on the findings from a literature review.

Keywords: Creativity, Creative Tourism, Creative Tourist, Sustainable Tourism

1 Giriş

Dünyada meydana gelen ekonomik, teknolojik, sosyal ve siyasal bütün gelişmeler turizm sektöründe de değişikliğe sebep olmuş ve yeni tüketim kalıpları oluşmaya başlamıştır. Turizmin birinci kuşağında insanların dinlenme ve boş zaman değerlendirme ihtiyaçlarına yönelik deniz-kum-güneş turizmi, ikinci kuşağında ise daha çok tarihi ve kültürel turları kapsayan kültür turizmi yer almaktadır. Üçüncü kuşak turizmde ise turistlerin ilgisine yönelik destinasyonların yaratıcı unsurlarını tanıtmaya ve geliştirmeye dayanan yaratıcı turizm yer almaktadır (Emekli, 2021).

Yaratıcı turizm, turistlerin kendilerini gittikleri şehir, kasaba ya da köylerin halkı gibi hissetmelerini, oraya özgü yaşam şekillerini bizzat yaşayarak öğrenmelerini ve bundan keyif almalarını sağlamaktadır (Richards ve Raymond, 2000). Turistlerin insanlarla daha fazla etkileşim içinde olmasını sağlayan yaratıcı turizm, yaşayan kültüre aktif olarak katılmayı sağlayarak duygusal, sosyal, psikolojik ve eğitsel anlamda faydalar sağlamaktadır.

Tüm paydaşlarına ekonomik kazanç sağlayan sürdürülebilir turizm, çevresel kaynakları bilinçli kullanmayı hedeflemenin yanı sıra yerel halka ait sosyo-kültürel özellikleri ve günlük yaşam faaliyetlerini korumaktadır. Sürdürülebilir turizm gerek yerel halka gerek turistlere uzun vadede faydalar sağlamakta, turizm kapasitesini ve turistik ürünlerin kalitesini artırarak ekonomik kalkınmada devamlılık sağlamaya yardımcı olmaktadır.

2 Kavramsal Çerçeve

2.1 Yaratıcılık Kavramı

İnsanlık tarihi incelendiğinde yapılan her buluşla birlikte farklı şekillenmeler olduğunu görülmektedir. İnsanlar, var oldukları andan itibaren sayısız keşifler yapmış ve bu keşifleri kendilerine yarar sağlayacak ve hayatlarını kolaylaştıracak şekilde dönüştürmüştür. Bu sebeple yaratıcılık, keşfetmenin aksine daha bilinçli çabaların sonucu olarak ortaya çıkan ve daha bilişsel bir süreci ifade eden bir kavramdır (Simon, 1983). Ayrıca bir şeyin yaratıcı olması onun başkaları tarafından orijinal bulunması, yeni, değerli ve ilgi çekici olmasıyla bağlantılıdır.

Yaratıcılık kavramına ilişkin farklı kaynaklardaki tanımlamalar ve görüşler incelendiğinde net bir tanımlama yapmanın zorluğu ön plana çıkmaktadır. Yaratıcılık, faydalı ve yeni fikirlerin kişiler ya da gruplarca ortaya çıkarılmasıdır. Başka bir tanıma göre; mevcut bilgiler ışığında farklı ve faydalı yeni bilgilerin meydana gelmesidir. Yaratıcılığın bir düşünceyi ortaya çıkarma ya da bir fikri üretme sürecinin yanı sıra yeni fikirleri nakde çevirme özelliği vardır. Bu özellik, yaratıcılığı yenilik kavramının aşamalarından biri haline getirmektedir.

Yaratıcılık eğitim, sanat, ekonomi, işletme gibi birçok alanda farklı biçimlerde incelenmektedir. Bununla birlikte yaratıcılığın özünde “orijinal” ve “kullanışlı” ifadelerinin yer alması bütün bu alanlarda hemfikir olunan bir noktadır. Orijinallik, yaratıcılık için olmazsa olmaz bir önkoşul olsa dahi tek başına yeterli olmamaktadır (Runco ve Jaeger, 2012). Çünkü orijinal fikirlerin her şeyden önce etkili ve kullanılabilir olması gerekmektedir. Bunun yanı sıra ekonomik faydalar sağlayacak bir fikrin orijinalliğinin yanında değerli olması da gerekmektedir. Bu değer ekonomik fayda sağlamakla birlikte sosyal, kültürel, tarihi, kişisel veya sembolik unsurları da içermektedir.

Yaratıcılık, turizm destinasyonları için de önem arz etmektedir. Destinasyon turistler için sadece fiziksel bir alan değil, aynı zamanda kültürel mirası öğrendikleri ve yenilikçi ürünler geliştirebilecekleri alanlar olmalıdır. Bu sebeple destinasyon bölgesinin tanınırlığın sağlanarak şehir ve bölge turizm alanlarının gelişimine katkı sağlamakta yaratıcılığın rolü artmaktadır.

2.2 Yaratıcı Turizm

Yaratıcı turizm kavramı, ilk kez Richards ve Raymond (2000) tarafından “Kültür turizminin bir parçası” olarak tanımlanmıştır. Buna göre yaratıcı turizm, yaratıcı yönlerini ortaya çıkarıp geliştirmek isteyen turistlerin, gittikleri destinasyonların özelliklerini aktif bir şekilde katılım sağlayarak öğrenmesini sağlayan bir turizm türüdür. Bir diğer ifadeyle yaratıcı turizm, yörenin kültürünün yaratıcı deneyimlerle öğrenildiği, gerekirse uygulamalı seminerlerin yapıldığı ve otantik tecrübelerin kazanıldığı sürdürülebilir turizm çeşididir.

Yaratıcı turizmde turistler; sanat, el sanatları, kültürel faaliyetler, aşçılık gibi yaratıcı etkinliklere yöre halkıyla birlikte katılarak oranın kendine özgü kültürü ile bağlantı kurma fırsatı bulmaktadır. Yaratıcı turizm, turistlerin yörenin tarihi ve kültürel mirasını, sanatsal etkinliklerini ve oraya özgün karakterlerini yöre halkı ile ilişkiler kurarak ve etkileşimde bulunarak öğrenmesini ve deneyim kazanmasını sağlayan seyahatleri kapsamaktadır (UNESCO, 2006).

Tüm bu bilgiler ışığında yaratıcı turizm, bir destinasyon bölgesinin kendine özgü özellikleri ile tarihi ve kültürel mirasını deneyimleyerek ve yöre halkıyla ilişkiler kurarak bunları öğrenme imkânı sağlayan seyahat olanakları olarak tanımlanabilir. Yaratıcı turizm genel anlamda fikir alışverişlerinin yapıldığı ve becerilerin artırıldığı sinerjik bir yol gibi görülse de gerek turist ve turizmciler gerekse de yöre halkı tarafından farklı algılanabilmektedir. Buna göre yaratıcı turizm şu şekilde özetlenebilmektedir (Aşık, 2018):

- Turistler için yeni ve yaratıcı destinasyonlar sunan bir araç,
- Mevcut kaynakların değerlendirilmesini sağlayan yaratıcı bir yöntem,
- Bireyin kendini keşfetmesi ve ifade etme biçimi,
- Destinasyonlarda farklı ve yaratıcı ortamlar oluşturmak için bir kaynak,
- Yörenin yeniden tasarlanması ve canlandırılması için kullanılacak stratejik bir yöntemdir.

Yaratıcı turizm başka bir ifadeyle turistlerin deneyimler kazanmak için ziyaret ettiği yörenin kültürel aktivitelerine katılarak, o yörenin bir vatandaşı gibi hissederek ve onların yaşam biçimlerine tanıklık etmekten keyif alarak öğrenme amaçlı turizm faaliyetleridir (Zoğal ve Emekli, 2017). Yaratıcı turizm, bireylere seyahatleri esnasında farklı konuları farklı açılardan öğrenme imkânı sunan kurs ve atölye çalışması gibi aktiviteleri de içinde barındırmaktadır (Aşık, 2018).

Yaratıcı turizm turistlere bir yöreyi, tarihi ve sanat eserlerini veya bir etkinliği rehber eşliğinde gezmenin ötesinde onun parçası olmayı sunmaktadır. Yaratıcı turistler tarihi ve kültürel mirası sadece görmekle yetinmeyip, yöresel kültürel aktivitelere bizzat katılım sağlamaktadır. Bu anlayışla yola çıkarak yöresel halı dokuma kursları, toprak çanakları yapmak, gönüllü olarak yapılan arkeoloji seyahatleri yaratıcı turizm faaliyetlerine örnek verilebilir. Böylece hem kültürel mirasa yeniden anlamlar kazandırılır hem de yaratıcı turistin tatmin duygusu sağlanmış olur.

2.2.1 Kültür Turizm ve Yaratıcı Turizm

Kültür turizmi ile yaratıcı turizm arasındaki farkların temelinde kültür endüstrisi ile yaratıcı endüstri arasındaki farklılıkların olduğu görülmektedir (Throsby, 2008). Çünkü kültür endüstrilerindeki üretimler büyük çaplı iken yaratıcı endüstrilerde bireysel çapta daha küçük üretimler meydana gelmektedir. Kültür endüstrisi, geniş bir kültürel yapının ekonomik çevresini kapsıyor olsa bile zaman içerisinde yeni ürünler, hizmetler ve pazarlama stratejileri içine eklenmektedir.

Bir destinasyonun kültürel açıdan fark oluşturarak başarı sağlaması için yalnızca kültürel kaynaklar yeterli değildir. Bu noktada kültürel aktivitelere turistlerin bizzat katılımı ile deneyimlerin hep birlikte kazanıldığı yeni ve farklı alanların oluştuğu yaratıcı turizm faaliyetleri için içine girmektedir (Okumuş vd. 2012).

Yaratıcı turizm, bölgesel kalkınmayı sağlamak amacıyla destinasyonlara farklı değerler katarak turizm aktivitelerinin sürdürülebilirliğini bozmadan ekonomik kazanç sağlamaya yönelik geliştirilmektedir. Turizmde yaratıcılık kavramı sanıldığı gibi kültür turizmine karşıt olarak değil aksine seri üretimin sebep olacağı problemlere farklı ve yaratıcı çözümler sunmak üzere ortaya çıkmıştır. Kültür turizmi yaklaşımında yaratıcı turizmin avantajları ise şu şekilde belirtilmiştir (Richards ve Wilson, 2006):

- Her yerde bulunabilecek benzer türde kültürel faaliyetlerden ziyade daha az kişinin dikkatini çeken sınırlı fakat yüksek tatmin sağlayan ürünler bulunmaktadır.
- Destinasyondaki ürünlerin yenileşmesini ve farklılaşmasını sağlayarak rekabet unsuru haline getirmektedir.
- Yaratıcı turizm bir süreç olduğu için somut kültürel aktivitelere göre daha fazla sürdürülebilir aktiviteleri kapsamaktadır.
- Yaratıcılık kavramı diğer somut kaynaklardan ziyade taşınabilir özelliktedir. Sanatsal etkinlikler çok altyapı gerektirmeden sanal olarak başka yerlere uyarlanabilmektedir.
- Yaratıcılık sadece ekonomik kazanç sağlamak değil bazı değerlerin oluşması ile ilişkilidir.

Kültür turizmi ile yaratıcı turizmin arasındaki farklılıklar ise Şekil 1’de yer almaktadır.

	Kültür Turizmi	Yaratıcı Turizm
Uyum	Geçmiş	Gelecek
Dışsallık	Muhafaza	Yenilik
Yapı	Ürünler	Platform ve İçerikler
Süreç	Kültürün Açıklanması	Birlikte Yapım
Değer Yaratımı	Değer Zincirleri	Değer Ağları
Değer Odağı	Üreticiye Dönük	Tüketiciye Dönük
Kaynak Yaratma	Kamu	Ticari

Şekil 1: Kültür Turizmi ve Yaratıcı Turizm Farklılıkları

Sonuç olarak kültür turizmi ile yaratıcı turizm ilişkisi hakkında genel olarak bir değerlendirme yapılırsa; kültür turizmi, kültürel sermayenin değişmesini ifade ederken, yaratıcı turizm, turizm ağlarındaki sosyal, davranışsal ve entelektüel sermayenin şimdi ve gelecekte içinde olduğu esnek bağlantılarını ifade etmektedir (Richards ve Marques, 2012). Örneğin bir heykel sergisi, tiyatral performans ve ışık gösterileri ile birleştirilerek bilinen kültürel turizm faaliyetinin dışına çıkarak ilgi uyandırıcı ve etkileyici bir şov oluşturabilmektedir (Luka ve Luka, 2014). Bu durum şunu göstermektedir ki yaratıcı turizm eski ve yeni kültürü birlikte kapsamakta ve aktif katılımı sunarak giderek yaygınlaştırmaktadır. Yaratıcı turizmde tüketimden ziyade daha fazla üretimin olması ise onu çekici kılmaktadır.

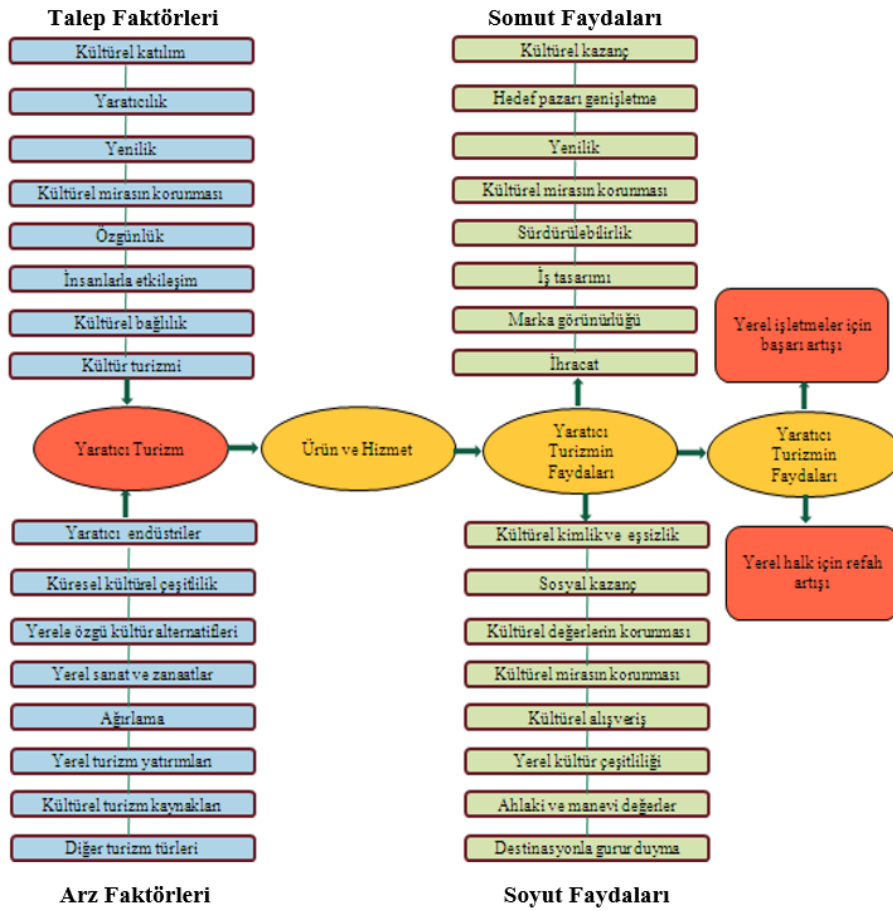
2.2.2 Yaratıcı Turizm Modeli

Bir yöreye özgü kültürel mirası yaratıcılıkla birleştirerek turistlerin dikkatini çekmeyi hedefleyen yaratıcı turizmde bir yandan yeni yaratıcı endüstriler meydana getirirken bir yandan da turizm gelirlerini artırarak ekonomik gelişmeler sağlanmaktadır.

Yaratıcı turizm modeli içerik ve bileşenleri açısından kültür turizmden farklı yapıya sahiptir. Bu farklılardan biri yaratıcı turizmin kaynaklarının kültür turizmden farklı olmasıdır. Örneğin, kültür turizmi festivaller, güçlü bir tarihi miras, sembolik yapılar, yörenin kültürel hayatı ve coğrafyası ile

ilgilenmektedir. Öte yandan yaratıcı turizmin odak noktasında yörenin kendine özgü gelenekleri, bireysel ilgiler ve hobiler, yöresel el sanatları yer almaktadır (Aşık, 2018).

Diğer bir fark ise yaratıcı turizmin ekonomik olarak daha fazla katkı sağlamasıdır. Örneğin, kültür turizminin gelirleri müze ücretleri, organizasyon biletleri ve hediyelik eşya satışlarından ibaret iken yaratıcı turizmde turistlerin bireysel seyahatlerinden kaynaklı elde edilen gelirin büyük bir kısmı yörenin ya da ülkenin ekonomisine katkı sağlamaktadır. Bununla beraber destinasyonun ekonomik gelişmesi ile sınırlı kalmaz ve yatırımlara teşvik ederek diğer sektörlerinde gelişmesini sağlamaktadır (Aşık, 2018). Yaratıcı turizm modeli ise Şekil 2’de yer almaktadır (Ohridska-Olson ve Ivanov, 2010). Yaratıcı turizm modeli açıkça göstermektedir ki turizmin farklı türlerinin birbirleriyle olan ilişkisi yaratıcı turizm aktiviteleri yoluyla oldukça verimli bir hale gelmektedir.

Şekil 2: Yaratıcı Turizm Modeli

2.2.3 Yaratıcı Turist Motivasyonu

Yaratıcı turizmin bir turizm çeşidi yerine turizm faaliyetlerine getirilen yeni bir yaklaşım olarak değerlendirilmesi gerekmektedir (Richards, 2009). Bu noktada turistin yaratıcı turizmden ne algıladığı, hangi aktiviteleri yaratıcı olarak değerlendirdiği incelenmelidir (Tan vd., 2014). Yaratıcı turizmi etkileyen motivasyon unsuru, yapılan faaliyetlerden ziyade turistin kendini o faaliyetin bir parçası olarak görebilmesidir. Diğer bir ifadeyle yaratıcı turistin aslen turizm faaliyetinin kendisi olarak görmesi gerekmektedir (Richards ve Wilson, 2007).

Yaratıcı turisti asıl motive eden unsur bireyden bireye göre değişen hobi ve boş zaman aktivitelerinden oluşan deneyimlerdir. Yani yaratıcı turistin kültürel faaliyetlere gözlemden ziyade aktif olarak katılması gerekmektedir (Stipanovic ve Rudan, 2014). Salman ve Uygur (2010) çalışmasında yaratıcı turisti şu şekilde tanımlamaktadır:

- Yeni alternatif aktivite arayışında olan,
- Kültür turizmin gelenekselliğinden öteye geçmek isteyen,
- Yaratıcı, aktif katılımı öğrenme sağlayan aktiviteleri içeren turizm faaliyetleri arayan,
- Kendini geliştirmek amacıyla yeni ve yaratıcı deneyimler kazanmak isteyen,
- Yöre halkı ile etkileşim içerisinde deneyim kazanmak isteyen,
- Yaratıcı turizm deneyimlerini ve edinimlerini kimliğini şekillendirmede kullanan kişilerdir.

Yaratıcı turizm kavramı şekillenmeye başladıkça yaratıcı turistlerin kim oldukları, beklentileri, arzu ve istekleri merak uyandırmaya başlamış ve yeni araştırmalar yapılmıştır. Bu konuyla ilgili yapılan bir çalışmada yaratıcı turist tipleri şu şekilde belirlenmiştir (Pappalepore ve Maitland, 2014):

- Trendleri belirleyenler,
- Havalı işler arayışında olanlar,
- Bağımsız moda eleştirmeni olanlar,
- Yeni kültürlerin arayışında olanlar,
- Tesadüfen yaratıcı turist olanlardır.

Başka bir çalışmada ise yaratıcı turist tipleri şöyledir (Tan vd., 2014):

- Yenilik arayışı içinde olanlar,
- Yeni bilgi ve becerileri öğrenmek isteyenler,
- Öğrenme faaliyetlerinin seyahat alanlarını büyüteceğine inananlar,
- Sürdürülebilir kavramının farkında olanlar,
- Boş zaman aktivitesi arayışında olup rahatlama amacıyla olanlardır.

2.2.4 Yaratıcı Turizm Aktiviteleri

Destinasyonlara ait kültürel değerler, gelenekler ve yöre halkının günlük yaşam tarzları yaratıcı turizmin temel kaynaklarıdır. Yaratıcı turizm etkinliklerinde doğal ekolojik ortam, sanat, müzik, tasarım, dekorasyon yer almaktadır. Bu noktada yaratıcı turistler, yaratıcı turizm aktivitelerine başvururken yerel becerilerini, uzmanlıklarını, gelenekleri ve yaşam şekillerini öğrenmek istemektedir. Yaratıcı turizm aktivitelerine ilişkin bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1: Yaratıcı turizm aktiviteleri

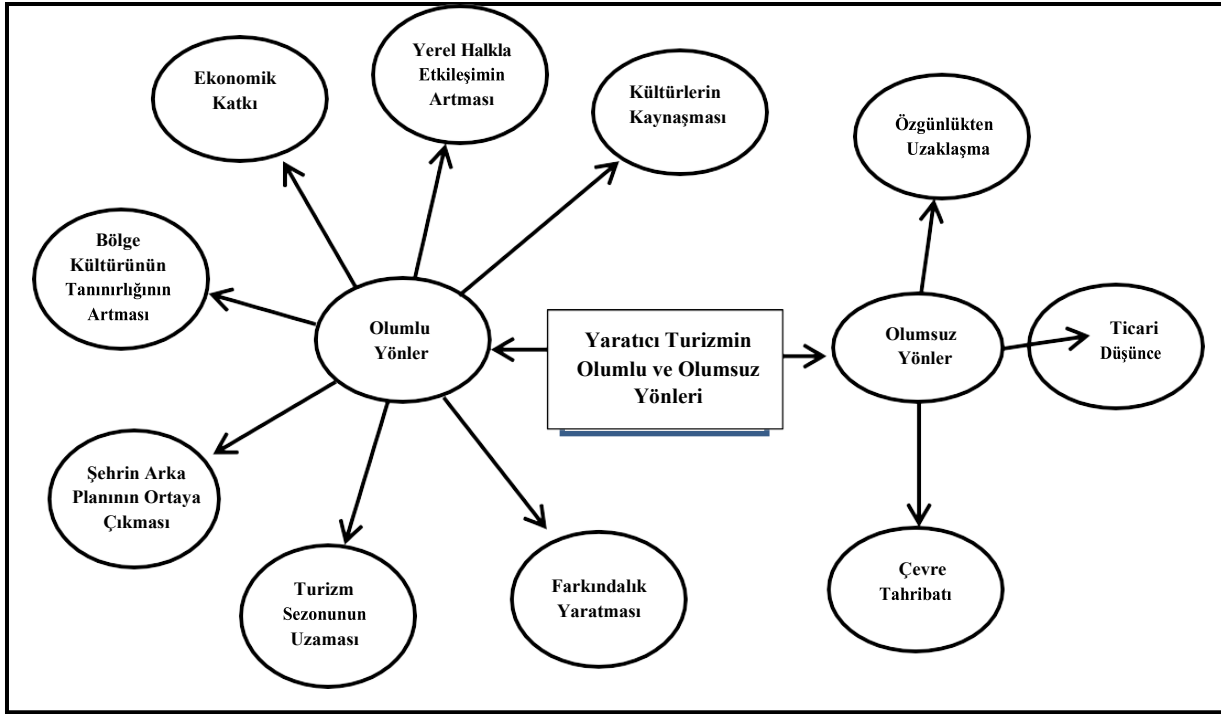
Ana Faaliyet	Sanat Türü	Alt Aktiviteler
Kültürel Miras, Geleneksel Kültür	El Sanatları Restorasyon	Seramik Ahşap işleme Tekstil Kuyumculuk
	Geleneksel Mutfak	Yöresel yemek yapımı Yöresel mutfak
	Kültürel, doğal ve tarihi miras	Doğal parklar Kütüphaneler Antik kentler Müzeler Taşınmaz kültür Tabiat varlıkları
Sanat	Görsel sanatlar	Heykel Resim Fotoğraf
	Performans sanatları	Tiyatro Dans Opera Sirk
Kültürel Endüstriler	Görse-ışitsel	Film Televizyon Radyo Belgesel
	Müzik	Canlı müzik Albüm (cd, plak)
	Yayıncılık	Kitap Dergi Gazete
Yaratıcı Faaliyetler	Tasarım	Moda tasarımı Grafik tasarım İç mimari
	Yaratıcı hizmetler	Mimari Reklam
	Yeni medya	Yazılım Video oyunları Dijital içerikler

Kaynak: Selada vd. (2012)

Tabloda yer alan ürünler yaratıcılığa dayanan ve turizm alanında önemli bir büyüme sağlayan bir yapıdadır. Yaratıcılık temelli bu ürünlere eklenecek yeni yaratıcı turizm ürünlerinin de ihtiyaç karşılama temelli olması gerekmektedir.

2.2.5 Yaratıcı Turizmin Olumlu ve Olumsuz Yönleri

Yeni nesil bir turizm ürünü olan yaratıcı turizme karşı farklı görüşler bulunmakta olup olumlu ve faydalı bulanların yanı sıra olumsuz yönleri olduğunu belirten görüşler de bulunmaktadır. Yaratıcı turizmin olumlu ve olumsuz yönlerine ilişkin unsurlar Şekil 3'te yer almaktadır (Güven, 2016).

Şekil 3: Yaratıcı Turizmin Olumlu ve Olumsuz Yönleri

Yaratıcı turizmin olumlu ve olumsuz yönleri şu şekilde sınıflandırılabilir:

Olumlu Yönleri

- Somut ve somut olmayan kültürel mirası bir bütün haline getirmekte ve turizme kalite kazandırmakta,
- Yöre halkı ile bir araya gelen yaratıcı turist onların yaşantılarını deneyimleyebilmekte,
- Yaratıcı turizm aktiviteleri yıl boyunca gerçekleştirilmesi yönüyle turistlere yıl boyunca çekicilik kazandırmakta ve sürdürülebilirlik sağlamakta,
- Yöresel etkinliklerin yanı sıra bölgede bulunan diğer kaynaklara duyulan ilgi ve merak sebebiyle turizm etkinliklerinin mekânsal olarak dağılımı artmakta,
- Bölgeye ekonomik olarak katkı sağlamasının yanı sıra farklı turizm türlerini de bir araya getirmektedir.

Olumsuz Yönleri

- Çevre kalitesi düşmekte ve çevresel tahribata sebep olmakta,
- Arazi kullanımları değişmekte ve tarım arazileri yok olmakta,
- Özgünlük içeren aktivite olması sebebiyle maddi kazanç sağlama adına özgünlükten uzaklaşabilmekte,
- Ticari amaçlar otantikliği ve orijinal kültürü olumsuz etkileyebilmekte,
- Parasal sebepler nedeniyle yaratıcı turizm ruhu bozulabilmektedir.

2.2.6 Yaratıcı Turizmin Gelişmesini Engelleyen Unsurlar

Yaratıcı turizmin geniş kapsamlı olması sebebiyle uygulanması ve sürdürülebilir olması noktasında ön yargılar bulunmaktadır. Buna karşın bilinçli bir stratejik planlama yapılarak yaratıcı turizmin geliştirilmesi mümkün görülmektedir. Bu noktada gerekli olan yaratıcı turizm bileşenlerinin öncelikle bağımsız olarak ele alınarak değerlendirilmesidir. Daha sonra ise bu bileşenlerin birbirleriyle tutarlı ve uyumlu bir bütün halinde bir araya getirilmesidir. Bunun yanı sıra yaratıcı turizmin gelişmesine engel olabilecek bazı sıkıntılar da bulunmaktadır. Bu sıkıntılar şu şekilde sıralanabilir (Richards ve Wilson, 2007):

- Bir yöre ya da bölge yapısı, ekonomisi ve konumu sebebiyle yaratıcı turizme uygun olmayabilir. Örneğin, ulaşım problemi ya da bölgenin kötü imajı yaratıcı turizmin gelişmesine engel olabilir.
- Hedef kitlenin yanlış seçilmesi yaratıcı turizme engel olabilir. Örneğin, yıl boyunca konaklayarak yüksek harcamalar yapacak şekilde talep oluşturulmaması durumunda turizmden elde edilmesi beklenen gelirlerde beklenen artış görülmeyecektir.
- Yaratıcı ekinliklerin ve kültürel faaliyetlerin yapılabileceği mekânların yetersizliği turistler üzerinde olumsuz etki oluşturacak ve bu faaliyetlerin uygulanması noktasında sorunlar oluşturabilecektir.
- Nüfusun büyük bir kısmı yaratıcı dediğimiz mühendislik, mimarlık, tasarım, sanat, müzik vb. sınıfta yer almakta iken buna karşın yaratıcı turizme katılanların oranı oldukça düşüktür. Bu durum yaratıcı turizm talebini olumsuz etkilemekte ve sonuçta yaratıcı turizmin yaygınlaşp gelişmesini engelleyebilmektedir.
- Yaratıcı turizmin çekicilik yanının uygulanabilmesi için yaratıcı ve yetenekli insanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Örneğin yaratıcılıktan çok uzakta olan çalışanların bulunduğu bir ortamda yaratıcı turizmin gelişmesi mümkün değildir. Bu sebeple istihdam edilen kişilerin yetenek ve yaratıcılık becerilerini olması oldukça önemlidir.

Bütün bu olumsuzluklar değerlendirildiğinde hepsinin doğru politikalar ve stratejik yöntemler ile giderilebilir olduğu görülmektedir. Bu noktada ilk iş olarak yaratıcı turizm bileşenleri incelenerek öncelikli olanları belirlenmeli ve dengeli bir şekilde uygulama yapılmalıdır. Bu durum turizm ve yaratıcılık faktörlerini dengeli bir halde tutarak daha olumlu veriler elde edilmesini sağlayacaktır.

2.2.7 Yaratıcı Turizm, Bölgesel Kalkınma ve Sürdürülebilirlik

Yaratıcı turizm bir yandan kırsal bölgelerin gün yüzüne çıkmayan kültürel değerlerini ortaya çıkararak kalkınmasında bir etken olmakta iken bir yandan da metropol yerlerin herkes tarafından bilinen yaratıcı ekonomisinin pazarlanmasında farklı bakış açıları kazandıran alternatifler sunmaktadır (Bonetti ve Cercola, 2014).

İnsanların beklenti ve ihtiyaçlarının değişmesi sonucu kendilerini ifade etme şekilleri de gelişmektedir. Bu da yaratıcı turizm talebinde artışa sebep olmaktadır. Her şeyin çok çabuk tüketildiği günümüzde elimizde var olanlara sahip çıkarak onlara farklılıklar katarak korumak ve yaratıcılığı geliştirmek isteği bu talebi olumlu yönde etkilemektedir (Zoğal ve Emekli, 2017).

Örneğin dans sanatını ele aldığımızda, bireyler yaratıcılıkları ile otantikliği geliştirerek birbirleriyle bağlarını güçlendirebilirler. Dans sanatını icra eden insanlar bu aktivitelerini turistlere öğretirken her zamankinden daha iyi performans göstererek bu sanatı rutin dışına çıkararak yaratıcı bir hale

getirebilmektedir. Böylece yaratıcı turizm sayesinde o kültür sıradanlıktan çıkarak daha gerçek ve canlı bir hal alabilmektedir (Daniel, 1996).

Yerel işletmelerin de içinde olduğu ve destinasyon bölgelerinin bir parçası olduğu turizm faaliyetleri sürdürülebilir kalkınmada önemli bir yere sahiptir. Turistler yaratıcı turizm kapsamında gittiklerin yörelerin yeniden değer kazanmasına, gelişmesine ve imajına katkı sağlamaktadırlar. Böylece gerek turistler gerekse yerel halk birlikte ortak zevk alabilecek aktiviteler yaparak yörenin havasını da değiştirmektedirler. Yerel halkın da katılımı ile sürdürülebilir turizm de katkı sağlanmaktadır (Maitland, 2010).

Yaratıcı turizm bir yöre halkının günlük yaşam tarzlarının ve kültürel ve tarihi aktivitelerin turistler tarafından deneyimlenmesi amacıyla ortaya çıkmıştır. Bu durum kırsal ve küçük bölgelerin güçlenmesini sağlamaktadır. Bu durumda sürdürülebilirliği olumlu yönden etkilemektedir. Yaratıcı turizm faaliyetleri yanlış stratejik planlar sonucu amacına çıkması durumunda ise kısa sürede yerelin otantik havası kendini modernizme kaptıracak ve bozulmalar yaşanacaktır. Bu durum yaratıcı turizmin çekiciliğini kaybetmesine sebep olacaktır. Ancak doğru ve uygun planlamalar yapıldığı takdirde yerel yaşamın dünyaya açılması ve yöre halkının ekonomik ve sosyal alanlarda gelişmesine katkı sağlaması mümkün olacaktır. Bu durumda beraberinde yerel kültürün yaratıcı turizm sayesinde korunmasına ve farklı bakış açıları sağlanarak sürdürülebilirliğin artmasına katkı sağlayacaktır (Karacaoğlu vd. 2016; Blapp ve Mitas, 2018).

2.3 Sürdürülebilirlik Kavramı

Sürdürülebilirlik, sosyo-kültürel, ekonomik ve doğal kaynakların gelecek nesillere de aktarılabilir şekilde dengeli kullanımını ifade etmektedir. Temelinde kaynakları korumak olan sürdürülebilirlik, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını dikkate alarak şimdiki nesillerin ihtiyaçlarının karşılanması anlamını taşımaktadır. Anlaşılacağı üzere sürdürülebilirlik anlayışının temelinde kaynakları sürekli korumak ve kendini yenileme sınırını aşmadan kullanmak yer almaktadır.

Sürdürülebilirlik, insan yaşamının devamı için önemli olan çevresel ve doğal kaynakları ile diğer canlı türlerini korumak için gereken planlamaların yapılmasını önemli hale getirmektedir. Buradan yola çıkarak, sadece günümüz için değil gelecek kuşakların ihtiyaçlarının da dikkate alınarak hedefler belirlenmeli ve stratejiler geliştirilmelidir.

2.3.1 Sürdürülebilir Turizm Kavramı

Dünya Turizm Örgütü tarafından yapılan tanıma göre; sürdürülebilir turizm, “İnsanın etkileşim içinde bulunduğu ya da bulunmadığı çevrenin bozulmadan korunarak, kültürel bütünlüğün, doğal süreçlerin, biyolojik çeşitliliğin ve yaşamı sürdüren sistemlerin idame ettirildiği ve aynı zamanda tüm kaynakların ziyaret edilen bölgedeki insanların ve turistlerin ekonomik, sosyal ve estetik ihtiyaçlarını doyuracak şekilde ve gelecek nesillerin de aynı ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri biçimde yöneltildiği bir kullanım şekli” olarak ifade edilmektedir (Pelit vd., 2015).

Tüm paydaşlarına ekonomik katkı imkânı sunan sürdürülebilir turizm, çevresel kaynakları bilinçli kullanmayı hedeflemenin yanı sıra yöre halkına ait olan sosyo-kültürel özellikleri, yaşam tarzlarını da korumaktadır (Çalık, 2014.)

Sürdürülebilir turizm tanımlarındaki ortak nokta ise uzun vadede fayda sağlamaktır. Merkezde kuşaklar arası eşitlik bulunduğu sürdürülebilirlik, şimdiki nesiller ile gelecek kuşaklar arasında denge sağlamaya çalışmaktadır (Mak, 2004).

Sürdürülebilirlik bir turizm çeşidi değil, turizm faaliyetlerini bilinçli ve faydalı bir şekilde gerçekleştirmeye yönelik önemli bir yaklaşımdır. Dolayısıyla sürdürülebilir turizm stratejileri sayesinde hem yöre halkı hem de turistler uzun vadede fayda sağlamaktadır (Pekin, 2011).

2.3.2 Sürdürülebilir Turizm Amaçları

Sürdürülebilir turizmin temel amacı devamlılığın sağlanmasıdır (Sarkım, 2014). Bu sebeple sürdürülebilir turizm, ortaya çıkan olumlu etkilerin devam etmesini ve hedeflenen faydalara ulaşılmasını amaçlamaktadır. Öte yandan, sürdürülebilir turizm amaçları şöyledir:

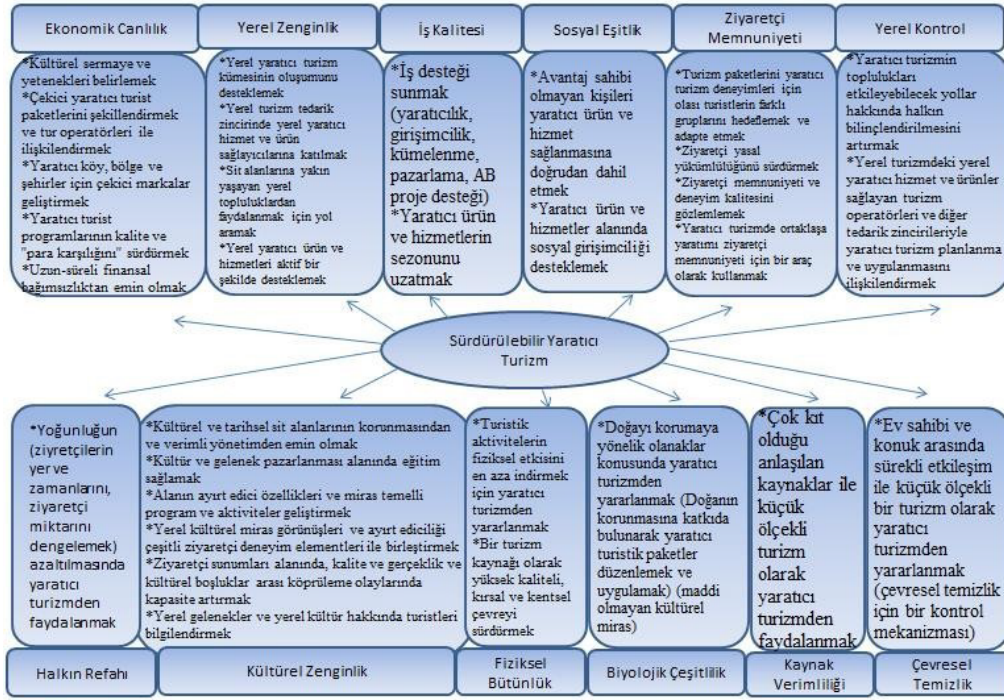
- Yerel halkın yaşam kalitesini artırmak,
- Yerel kültürü korumak,
- Kuşaklar arası eşitlik sağlamak,
- Toplumların sosyo-kültürel bakımdan bütünleşmesini sağlamak,
- Turistler için kaliteli bir deneyim sağlamak,
- Altyapı sorunlarını çözerek ulaşım olanaklarını kolaylaştırmak,
- Yatırım imkanlarını geliştirmek,
- Turizmi mevsimlere yayarak çeşitlilik ve süreklilik kazandırmak,
- Çevre kalitesini korumaktır.

2.3.3 Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Yaratıcı Turizm

Yaratıcı turizm hem kültür turizmin yeniden yapılanmasına katkı sağlamakta hem de sıradanlaşan destinasyonların farklılıklar sunmasına imkân sağlamaktadır. Destinasyonlar arasındaki rekabetin ve buna bağlı olarak sürdürülebilirliğin sağlanmasında önem arz eden sosyal deneyim ve bağ kurma (Korez-Vide, 2013) ile yaratıcı turizm turistlere farklı ve tatmin edici deneyimler sunmaktadır. Örneğin bir turist, yerel mutfak ve el sanatı gibi yaratıcı turizm aktivitelerini yaparken hem yeni beceriler kazanmakta hem de yerel halk ile yakın bir bağ kurabilmektedir (Richards ve Wilson, 2007). Bu noktada yaratıcı turizm deneyimsel turizme benzetilebilmektedir (Smith, 2006).

Kültürel mirasa duyulan ilginin artması sonucu turistlerin aktif rol oynayarak katıldıkları, kendilerini ve becerilerini geliştirdikleri kültür turizmin farklı bir platformu olarak yaratıcı turizm meydana gelmiştir (Korez-Vide, 2013). Günümüzde turistler birbirini aynı ve standart aktivitelerden sıkılmaya başlamıştır. Bunun sonucunda ise turizm tüketimi, ürün hizmet tüketimden deneyim kazanmaya geçmiştir.

Yaratıcılık 21. Yüzyılda rekabet gücünü artırma ve dolayısıyla sürdürülebilirliğin sağlanması için önemli bir hale gelmiştir. Sürdürülebilir yaratıcı turizm modelinin geliştirilmesinde amaç ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlar arasında denge kurulmasıdır. Şekil 4'te sürdürülebilir yaratıcı turizm modeli yer almaktadır.

Şekil 4: Sürdürülebilir Yaratıcı Turizm Modeli

Ekonomik, çevresel ve sosyal problemleri çözmek için yaratıcılık ve kültürün ekonomik potansiyelinin farkına varılması, bu değerlerin kalkınma aracı olarak kullanılması sürdürülebilirliğe dayalı yaratıcılığın ortaya çıkmasını sağlamıştır. Yaratıcılık bir destinasyona değer katan ve rekabet avantajı sağlayan bir özelliktir. Bu durumda sürdürülebilirliğin sağlanmasında önemli rol oynamaktadır.

3 Sonuç

Turizm sektöründeki tüm gelişmelere bağlı olarak kültüre verilen önem her geçen gün artmakta ve rekabet unsuru haline getirilmektedir. Kültür odaklı yaratıcılığın her gün daha fazla önem kazanması, mevcut rekabet ortamında yaratıcılığı turizmin vazgeçilmez bir unsuru haline getirmektedir. Çünkü yaratıcı turizmin insanların değişen talep ve beklentilerine karşılık verebilen, yeni gelir ve istihdam kaynakları yaratan, kültür turizminin arz kaynaklarına bağlı olarak onları geliştirebilen özellikleri bulunmaktadır. Yaratıcı turizmin bu özellikleri sayesinde daha fazla turist çekilmekte ve sayıları giderek artmaktadır. Bunun yanı sıra insanların yeni deneyimler kazanarak kendilerini geliştirme ihtiyaçları karşılanmaktadır. Bütün bu özellikler yaratıcı turizm için çekici unsurlar oluşturmaktadır.

Yaratıcı turizm gerek üretim gerekse tüketim sürecine yeni oluşumlar sağlaması açısından da önemlidir. Örneğin bir destinasyon bölgesine yaratıcı bir faaliyet eklemek yerine, yaratıcı turizmi geliştirmek için adımlar atmak o destinasyon için çok daha faydalı olacaktır. Yalnızca tarihi ve kültürel mirasın tanıtımı ile sınırlı kalmayıp yöre halkının yaşamındaki faaliyetlerde sürece dâhil edilince turistlerin yaratıcı deneyimler kazanma talebinde artışlar olacaktır. Çünkü yaratıcı turizmin esas amacı, turistlerin yöre halkı ile bütünleşmesini sağlayacak etkileşimde bulunması ve onların kültürlerini yaşayarak öğrenip tatminkâr deneyimler kazanmasını sağlamaktır.

Yaratıcı turizmin sürdürülebilir olması onun diğer önemli bir özelliğidir. Bir yandan küçük ve yerel

işletmelerde olumlu etki yaparken, diğer yandan kültürel çevre üzerinde güzel etkiler oluşturmaktadır. Bölgenin ve yörenin ekonomik faaliyetlerinin artmasında ve geliştirilmesinde olumlu etkileri bulunmaktadır. Yaratıcı iş alanlarının oluşmasına ve gelişmesine katkı bulunarak diğer sektörlerinde aktifleşmesine katkı sağlamaktadır.

4. Beyanname

4.1 Rakip Çıkarlar

Bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

4.2 Yazarların Katkıları

Yasemin ASİLTÜRK OKUTAN: Araştırma kapsamındaki tüm süreçler ilgili yazar tarafından yürütülmüştür.

Kaynakça

- Aşık, N. (2018). Yaratıcı (kreatif) turizm. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(31), 787-795
- Blapp, M. ve Mitas, O. (2018). Creative tourism in balinese rural communities. *Current Issues in Tourism*, 21(11), 1285-1311.
- Bonetti, E. ve Cercola, R. (2014). Creative Tourism and Cultural Heritage: *A New Perspective*. In: Aiello, L. and Hershey (Eds.) *Handbook of Research on Management of Cultural Products: Relationship Marketing and Accessibility Perspectives* (pp. 367-395). Pennsylvania: IGI Global.
- Çalık, İ. (2014). *Sürdürülebilir Turizm Göstergeleri Kapsamında Doğu Karadeniz Bölgesi'nin Analizi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Daniel, Y. (1996). Tourism dance performances authenticity and creativity. *Annals of Tourism Research*, 23(4),780-797.
- Emekli, G. (2021). Coğrafya, turizm, kültür ilişkilerinin turizm coğrafyasına yansımaları ve kültürel turizm. *Ege Coğrafya Dergisi*, 30(2), 405-428.
- Güven, A. (2016). *Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Yaratıcı Turizm: Antalya İli Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Karacaoğlu, S, Yolal, M. ve Birdir, K. (2016). Toplum temelli turizm projelerinde katılım ve paylaşım: misi koyu örneği. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 103-124.
- Korez-Vide, R. (2013). Promoting sustainability of tourism by creative tourism development: How far is Slovenia. *Innovative Issues and Approaches in Social Sciences*, 6(1), 77-102.
- Luka, M. ve Luka, I. (2015). Riga – Developing Creative Tourism Destinations. In: B. Lundgren and O. Matiu (Eds) *Culture and Growth: Magical Companions or Mutually Exclusive Counterparts?* (pp. 138–159). Sibiu: Lucian Blaga University of Sibiu Press.
- Maitland, R. (2010) Everyday life as a creative experience in cities. *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*, 4(3), 176-185.
- Mak, J. (2004). *Tourism and the economy*. Honolulu: University of Hawaii Press.
- Ohridska-Olson, R.V. ve Ivanov, S. (2010), “Creative tourism business model and its application in Bulgaria”, Proceedings of the Black Sea Tourism Forum Cultural Tourism–The Future of Bulgaria, available at: <http://ssrn.com/abstract1690425>.
- Okumuş, F., Avcı, U., Kılıç, İ. ve Walls, A. (2012) Cultural tourism in Turkey: A missed opportunity. *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 21(6), 638-658.
- Pappalepore, I. and Maitland, R. (2014). Prosuming creative urban areas. Evidence from East London. *Annals of Tourism Research*, 44, 227-240.

- Pekin, F. (2011) *Çözüm: Kültür turizmi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Pelit, E., Baytok, A., & Oybalı, H. H. (2015). Sürdürülebilir turizm mi? turizmde sürdürülebilirlik mi? kavramsal bir tartışma. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 6(14), 39-58.
- Richards, G. ve Raymond, C. (2000). Creative tourism. *ATLAS News* 23: 16-20.
- Richards, G. (2009). *Creative Tourism and local development in creative tourism: A global conversation*. New Mexico: Sunstone Press.
- Richards, G. ve Marques, L. (2012). Exploring creative tourism. *Journal of Tourism Consumption and Practice*, 4(2), 1-11.
- Richards, G. ve Wilson, J. (2006). Developing creativity in tourist experiences: A Solution to the serial reproduction of culture. *Tourism Management Journal*, 27(4), 1209-1223.
- Richards, G. ve Wilson, J. (2007). Tourism Development Trajectories: From Culture to Creativity. In Greg, R. And Julie, W. (Eds) *Tourism, Creativity and Development* (pp. 23-56). London: Routledge.
- Runco, M. ve Jaeger, G. (2012). The standard definition of creativity. *Creativity Research Journal*. 24(1), 92-96.
- Sarkım, M. (2014). *Turistik ürün çeşitlendirmesinde sürdürülebilirlik: turistik ürün politikası*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Selada, C., Da Cunha, I. V. ve Tomaz, E. (2012). Creative-based strategies in small and medium-sized cities: Key dimensions of analysis. *Quaestiones Geographicae*, 31(4), 43-51.
- Salman, D. ve Uygur, D. (2010). Creative tourism and emotional labor: an investigatory model of possible interactions. *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*, 4(3), 186-197.
- Smith, W. (2006). Experiential tourism around the world and at home: Definitions and standards. *International Journal of Services and Standards*, 2(1), 1-14.
- Simon, H. A. (1983). Discovery, invention, and development: human creative thinking. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 80(14), 4569-4571.
- Stipanovic, C. ve Rudan, E. (2014). Development Concept and Strategy for Creative Tourism of the Kvarner Destination [Croatia]. In *Tourism and Hospitality Industry 2014—Congress Proceedings; Faculty of Tourism and Hospitality Management: Opatija, Croatia*, pp. 507–517.
- Tan, S., Luh, D. ve Kung, S. (2014). A Taxonomy of Creative Tourists in Creative Tourism. *Tourism Management*, 42, pp. 248-259.
- Throsby, D. (2008). The concentric circles model of the cultural industries. *Cultural Trends*, 17(3), 147-164.
- UNESCO. (2006). *Towards Sustainable Strategies for Creative Tourism*. In Discussion Report of the Planning Meeting for 2008, International Conference on Creative Tourism (pp.25-27). New Mexico.
- Zoğal, V. ve Emekli, G. (2017). Yaratıcı Turizme Kavramsal ve Coğrafi Bir Yaklaşım. *Ege Coğrafya Dergisi*, 26(1), 21–34.

© 2023 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).